

43.szám.

JÓKAI MÓR

/1825-1904/

Irodalomtörténeti sorozat:12.
Készült: 1952.évben.1. Jókai ifju korában /1854/.

Jókai Mór a magyar prózairodalom egyik legkiválóbb mestere. 1825-ben Komáromban született. Edesapja ügyvéd volt. A család nemes ásvai Jókay nevet viselt, de az író demokratikus világnézetét azal is kifejezésre juttatja, hogy nemesi előnevét nem használja és az ipszilont i betűvel cseréli fel. Ez a kép az ifju Jókait ábrázolja. A Kossuth körszakál és a visélet a nézőt a 48-as szabadságharc hőseire emlékezteti. Jókai szeme a távolba tekint. Ez a tekintet elárulja, hogy mélyérzésű és gazdag képzeletű író. A képet Barabás Miklós festette.

2. Jókai Mór öreg korában /1893/.

Jókai tekintetének ifjukori sugárzását az érett kor jóságos derüje váltja fel. Békés és derűs arckifejezését a jólvégzett munka öntudata adja meg, több mint száz kötettel gazdagította a magyar szépirodalmat.

3. Jókai Mór fényképe.

A képen megtaláljuk Jókai tekintetének derűjét és fényét. Arckifejezése bölcs nyugalmat árul el.

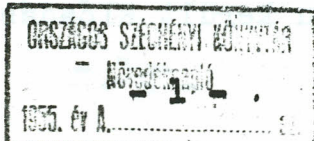
4. Jókai szülőháza Komáromban.

Jókai sokszor ír gyermekkori emlékeiről, szülővárosa szépségeiről. Megrázóan rajzolja meg a Duna áradását, amely Komáromot rombadönti /Az elátkozott család/, több regényében lelkesen ír a vár hősi védelméről 1849-ben /A tengerszemű hölgy, Politikai divatok, A mi lengyelünk/. A komáromi vár erődítésének építkezései sok visszaélésre adtak alkalmat, ezekről az Arany ember című regényben olvasunk.

5. A pápai kollégium.

Jókai Komáromban, Pozsonyban, Pápán és Kecskeméten tanult. A pápai kollégiumban "Ifjusági Képzőtársaság" működött /megfelel a mai irodalmi szakkörnek/, melynek összejövetelin a tagok saját verseiket és prózai írásműveiket olvasták fel. A pápai Képzőtársaság 3 legtehetségesebb tagja: Petőfi, Jókai és Orlai Petrich Samu volt. Jókai ekkor még /1841-42/ festőnek készült, Petőfi a színészetért rajongott, Orlai a szépprózát művelte.

55-11357/43

6. Jókai édesanyja /az író festménye/.

Jókainak több festménye maradt ránk. Szívesen festett arcképet /portrét/, de több tájképet és tréfás rajzot is készített. A Politikai divatok című regényében festői pályájának első szakaszáról érdekes emlékeket idéz fel.

7. Jókai, Petőfi és Vasvári.

Ez az egykorú fametszet 3 tehetséges ifjút ábrázol: Petőfi verset szaval, Jókai fest, Vasvári ír.

8. Ebben a házban lakott Pesten Jókai és Petőfi.

1847-ben Jókai Petőfiékhez költözik a Dohány-utca 375.sz. házba. Személyes barátságuk politikai együttműködést jelent, együtt készítik elő március 15.-ének tervét. Petőfi megírja a Nemzeti dalt, Jókai megfogalmazza a Tizenkét pontot.

9. Jókai 1848 március 15-én beszédet mond.

Barabás Miklós vízfestménye azt a pillanatot ábrázolja, amikor a lefoglalt Landerer és Heckenast nyomdából a Nemzeti dal és a Tizenkét pont példányait lelkesen kapkodja el a tömeg. Jókai beszédet mond, forradalomra buzdít, s közben sérti a nyitott esernyők tömege, nem nyárspolgárokat, forradalmárokat szeretne maga előtt látni. Ezért így szól: "Uraim, lehet, hogy egy óra múlva golyók hullanak ránk eső helyett: akkor elfutunk-e?" Erre a szóra mindenki becsukja esernyőjét és bőrig ázva hallgatja a szónokot.

10. A márciusi ifjak kihozzák az első szabad nyomtatványokat.

Ez az egykorú metszet a márciusi ifjak és a forradalmi tömeg lelkesedését mutatja. Most hozzák a lefoglalt nyomdagépek első termékét, a Nemzeti dal és a Tizenkét pont szövegét a Landerer és Heckenast nyomdából. Az ifju vezetők és a lelkes tömeg hangos örömjongással üdvözli a sajtószabadságot.

11. Forradalmi tömeg a Nemzeti Múzeum előtt.

1848. március 15-én délután a márciusi ifjak vezetésével a tömeg a Nemzeti Múzeum elé vonul. Itt a Múzeum párkányáról Petőfi elszavalja a Nemzeti dalt. A vezetők között ott van Jókai is.

12. Laborfalvy Róza, Jókai első felesége.

Március 15-én este a Nemzeti Színházban előadták Bánk bánt. Ezen az előadáson ismerte meg Jókai Mór Laborfalvy Rózát, a színház tehetséges és szép művésznőjét. Bár a család ellenezte a házasságot, Jókai feleségül vette Laborfalvy Rózát. Barabás Miklós rajza eszményi nőalakot ábrázol. Laborfalvy Róza tehetséges és szép színésznő volt, aki férjét gyengéden szerette. Színészi pályáját mint asszony is folytatta.

13. Laborfalvy Róza a Bánk bán Gertrudis királyné szerepében.

Katona Bánk bánja méltán került előadásra március 15-én. Ebben

a forradalmi hangulatu drámában játszik Laborfalvy Róza, ebben a szerepében ismeri és szereti meg Jókai Mór.

14. Nagy Bella, Jókai második felesége, színészi alakítás közben.

Első felesége halála után késő öregségében Jókai újra megházasodott. Nagy Bella színésznőt vette feleségül.

15. Jókai szabadsághegyi nyaralója.

Jókai 1853-ban villát vett a Szabadsághegyen./Akkor még Svábhegynek hívták./ A villa kertjében maga dolgozott, szerette a természetet, a fákat és a virágokat. Ő maga így ír erről: "Hadd szóljak rólatok leghivebb munkatársaim, segítők, gyámoltóim; édes zöld fáim, akiket ültettem, magjáról neveltem, ojtva idomítottam: égnek emelkedő földi társak! Ti tudjátok, mennyit suttogtatok nekem? Mennyi gondolatot hullattatok alá virágaitokkal? Hányszor ke-restem nálatok eszmét, üdülést? Szívemnek nehéz háborgásait hogy csendesítettétek el? Ha egyszer idejön valaki azt kérdeni: miért tudtam többet dolgozni nyáron mint télen, mondjátok el neki, hogy ti is ott voltatok akkor! A szabad természet volt az én sokatírá-somnak legfőbb, legmélyebb titka".

16. Jókai könyvtárának egy része.

A könyvek között két Jókai-regény angol nyelvű fordítását és a világirodalom néhány haladó klasszikusának köteteit látjuk. Béran-ger /ejtsd: Béranzsé/ és Heine költeményei mellett Lafontaine /ejtsd: Lafonten/ állatmeséit találjuk Jókai kedves könyvei között.

17. Jókai munkaközben.

Jókai összes műveinek kiadása llo kötetet tesz ki. Ez mutatja, hogy könnyen folyt a mese az ajkáról, egyik legtermékenyebb írónk. Képzlete szívesen nagyítja fel a 48-as hősök tetteit, legszebben a nemzet függetlenségéért és szabadságáért vívott harcról ír.

18. Jókai levele Eötvös Józsefhez.

1894-ben ünnepelték Jókai Mór ötvenéves írói jubileumát. Külön rendező bizottság alakult az ünnepély megszervezésére. Az egész nemzet ünnepelte a nagy író. Ekkor adják ki Nemzeti díszkiadás alakjában műveinek llo kötetét. /Később tiz kötet hátrahagyott mű-vel gyarapodik ez a kiadás./ Jókai ebben a levélben közli Eötvös Józseffel, hogy örömmel rendezi sajtó alá műveinek teljes kiadá-sát.

19. A "Szegény gazdagok" c. regény kézírata.

Jókai kevés törléssel és betoldással ír, könnyen és biztosan al-kotja meg műveit. Jókaiban már kiforr a mondanivaló, mikor hozzá-fog az íráshez. Stílusa oly biztos és határozott, hogy utólag nem változtat a szövegen. Ez nagy előny, de veszélye is van: az író nem dolgozza ki kellő mőgonddal minden regényét.

20. Jókai tréfás tervezete az "Üstökös" c. ujság számára.

Jókai ellenzéki felfogását tréfás formában is kifejezésre juttatja. Az Üstökös című ujságban fullánkos gunyolódással támadja az uralkodóházat és a megalkuvó politikusokat. Az első rajz a kétfejű sasnak harmadikat rajzol. Az osztrák fej cylinderben pompázik, a magyar forgós kúsmában mereszti bajszát, középen emelkedik a cseh fej, amely szintén részt kér a monarchiából. A két oldalt rémüldöző alakok a bécsi és magyar politika reszketését mutatják: Hát már harmadik feje is nő ennek az állatnak!

21. "Kakas Márton tolltaraja" kiadja Jókai.

Jókai "Kakas Márton" nevében tréfás leveleket írt az ujságoknak. Ezekben a "humorisztikus" levelekben a címlapon messzelátóval vizsgálódó kakas, kigunyolja a társadalom ferdeségeit.

22. "Forradalmi és csataképek 1848/49-ből" Sajótól.

Jókai a szabadságharc után álneven írta meg Forradalmi és csataképek című munkáját. A "Sajó" álnevet használta, ilyen módon kerülte el az elnyomó hatóságok üldözését. Ebben a művében a 48-49-es küzdelmek művészi és lelkesítő ábrázolását olvassuk. A Nemzeti diszkiadásban "Csataképek" címmel jelent meg.

23. "A kőszivű ember fiai" c. regény címlapja.

Két évvel a kiegyezés után, 1869-ben adta ki Jókai: A kőszivű ember fiai c. regényét. Emlékezteti a megalkuvó magyar politikusokat arra az időre, amikor a nép fegyverrel vívta élet halálharcát az idegen elnyomókkal és a feudális kizsákmányolókkal szemben.

24. "Fekete gyémántok" c. regény címlapja.

Jókai "Fekete gyémántok" c. regényében egy mérnök küzdelmet ábrázolja, aki győzedelmeskedik a külföldi tőke, a főurak és a főpapság reakciós törekvései felett. Berend Iván a szabadságharc idején fegyverrel kezében védelmezi hazáját, majd a tudomány, a munka és a diplomácia minden eszközét mesterien használva legyőzi ellenségét, a reakciós nagytőke és nagybirtok szövetségét.

25. Jókai művei idegen nyelven /címjegyzék/.

Jókai műveit minden nép nyelvére lefordították. A német fordításban megjelent kötetek száma csaknem kétszázat tesz ki, mert elbeszélései külön-külön kerültek fordításra. Képünk az 1894-ben megjelent Jókai jubileumot ünneplő kötet két oldalát ábrázolja. Ebben a kötetben összeállították az addig idegen nyelven megjelent Jókai művek jegyzékét. Ezeken a lapokon a német fordítások felsorolásának végét, a francia, angol, olasz és svéd nyelven megjelent művek fordításának címét olvashatjuk.

26. Disz-szekerény. A magyar festők ajándéka Jókai ötvenéves írói jubileumára.

Jókai ötvenéves írói jubileumát 1894-ben az egész nemzet ünnepelte.

te. Ekkor indítják meg a mozgalmat a 100 kötetes Nemzeti kiadás megvalósítására. A festők ezzel a szép szekrénnel ajándékozzák meg az írókat.

27. Névy László tanulmánya Jókairól /cimlap/.

A jubileum alkalmából kiadják Névy László tanulmányát Jókai Mór életéről.

28. Jókai temetése.

A nemzet ünnepélyes gyásszal temeti el 1904. május 10-én nagy íróját. A Nemzeti Múzeum előcsarnokából viszi a halottas kocsi koporsóját a Kerepesi temetőbe. Képviselteti magát az úri Magyarország is ezen a temetésen, igazi fájdalmat azonban a dolgozó nép érez, mikor Jókai Mórt utolsó útjára kíséri. A nép érzi, hogy Petőfi barátja, a 48-as hősök kortársa és nagy írója száll sirba ezen a napon.

29. Koszoruk Jókai ravataláról.

Az egész nemzet gyászát mutatja a számtalan koszeru, amellyel Jókai koporsóját elberitják.

30. Jókai sirja a Kerepesi-uti temetőben.

Kivánságához hiven a temető főutvonalán temették a nagy írókat. Jókai diszshelye a temető egyik központi helyén található meg.

31. Mikszáth műve Jókairól /cimlap/.

Jókai életét a kor másik nagy írója, Mikszáth Kálmán kétkötetes könyvben írta meg. Ez a könyv hódolat a nagy író előtt: elmondja Jókai alkotóművészetének fővonásait és életművének legfőbb értékeit.

32. Jókai szobra Budapesten.

A főváros közönsége szobrot emelt a nagy írónak. Jókait mesemondónak látjuk a szobron, mellette a Jókai-téren vígan játszik és regényt olvas a padon az ifjúság.

33. Jókai műveinek centenáriumi kiadása.

1925-ben ünneplik Jókai születésének századik évfordulóját. Ekkor ismét kiadják műveinek összegyűjtött száz kötetét. Jellemző az író népszerűségére, hogy ez a kiadás is teljesen elfogyott nem sokkal a megjelenése után.

34. Könyvek Jókai életéről és műveiről.

1925-ben a nemzet megünnepelte Jókai Mór születésének százéves évfordulóját. Minden iskolában rendeztek Jókai ünnepélyt. A nagy írók és tudósok könyvekben és tanulmányokban áldoztak Jókai Mór emlékének.

35. Jókai regényeinek és elbeszéléseinek kiadása a felszabadulás után.

Jókai regényei és elbeszélései az irodalom haladó hagyományának értékes művei. Ezeket a haladó hagyományokat az ifjuságnak meg kell ismernie és nagyra kell becsülnie. Dolgozó népünk vezetői nemzeti irodalmunk klasszikusait példaként állítják a mai írók elé, műveik hőseit pedig a szocializmust építő ifjuság elé. Révai József az MDP. II. Kongresszusán idéz Jókai "És mégis mozog a föld" c. regényéből és tanulságos következtetést von le az idézetből: "És lesz népünk, amely hazájának örül, mely nevének dicséret munkál, lesznek nagy embereink, kiket a világ bámulni fog, lesznek hőseink, dicső szellemeink kikben ujjászületünk, lesz életünk, melynek szük lesz ez a város, leszünk nemzet mint még sohasem voltunk és az utókor írójának nem kell költeni, hanem csak a valót leírni, hogy dicsőítse hazáját."

Jókai Mór rólunk álmódott. Volt már korszak a magyar történelemben, amelyet joggal hívunk a nemzeti ujjászületés korának: az 1848-as forradalom és a forradalmat bevezető és előkészítő reformkor. De a nemzeti ujjászületés több mint száz év előtti korszakát méreteiben, mélységében, hatásában össze nem lehet hasonlítani a nemzeti ujjászületésnek azzal a korszakával, melynek mi vagyunk cselekvő részesei".

-.--.-.

Készült a Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalatnál
Felelős vezető: Bojkovszky Lajos.